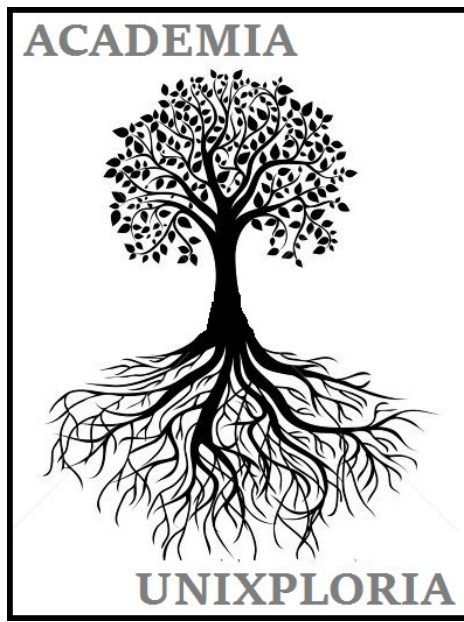

Hölderlin och Shelley.

Romantikens poesi.

1.0 Spår av romantiken i dikter av Friedrich Hölderlin

Friedrich Hölderlins dikter är ofta mycket svårtolkade. Mycket av det han efterlämnat skrev han under tider av psykisk sjukdom. Precis som många andra under den förromantiska eran färgades hans lyrik av längtan bort från den trista verkligheten. Hölderlins lyrik är på det hela taget präglad av skillnaden mellan de ideal människan har och den konkreta verkligheten:

”Ihr wandelt droben im Licht

Auf weichem Boden, selige Genien!

Glänzende Götterlüfte

Rühren euch leicht,

Wie die Finger der Künstlerin

Heilige Saiten

[...] Doch uns ist gegeben,

Auf keiner Stätte zu ruhn[...]¹

I stroferna ovan märker man tydligt av människans något trista verklighet. De ”som vandrar däruppe i ljuset” lever i en idyllisk tillvaro, präglad av kreativitet och njutning. Skillnaden är markant mellan de varelser som lever livet här och nu, som aldrig tycks finna ro. Skillnaden märks också i Hölderlins språk: det ljusa, nästan naturlyriska språket ställs mot ett kargt och närmast sterilt. Stroferna ur *Hyperion* kan också tolkas som de antika gudarnas liv; här med vanliga människors liv som antipod. Hölderlin var själv av åsikten att det under antikens Grekland funnits ett idealsamhälle, ett samhälle där gudar levde jämsides med människorna. Hölderlin är ibland exotisk i sin lyrik. Han drömmer om en tid då germaner och antikens greker möts, och ur detta möte föds en närmast fullkomlig civilisation. Man kan ana denna tanke i hyllningsdikten till hans hemland, Tyskland: “[...] och snabbare ned sin branta ban över klippan far, sedan den värmts av solen och i längtan till ett annat land [...]”.² Romantikernas förkärlek till längtan bort från realitet kunde på detta ”regionalt exotiska” sätt kombinera nationalism och exotism i en verklighetsflykt där historien ger människan vägledning. Exotismen är inte så mycket en flykt till fjärran länder som till gångna tider inom landets gränser (nostalgisk skönmålning).

¹ Breitholtz, 1996, s. 122 (*Hyperions ödessång*, strof 1 o. 3.)

² Hölderlin, 1960, s. 88, (*Tysk sång*, strof 1 o. 2)

Bland Hölderlins något vemodiga diktning finns också ljusa strofer, dikter man trots allt anar en viss optimism i. En mycket vacker kortdikt, kallad *Den goda tron*, är i all sin enkelhet en mycket vacker hyllning till både livet och kärleken:

”Sköna liv, du är sjukt, och mitt hjärta är trött
av att gråta och mörk ångesten griper mig.
Likväl vill jag ej tro, att
du, så länge du älskar, dör.”³

Trots att döden tydligt är nära har människan ändå den okuvliga tron på att kärleken kan besegra döden.

2.0 Romantiken i några dikter av Percy Bysshe Shelley

Shelleys författarskap rymmer allt från dikter inspirerade av kärleken till pamfletter där kristendomen ses som en styggelse. Den röda tråden i Shelleys diktning är hans optimism, hans ljusa tilltro till mänskligheten. Shelley betraktade sig säkert som en ”mänsklighetens förbättrare”. Romantikens panteistiska natursyn lyser tydligt igenom i dikten *Hymn to intellectual beauty*:

”The awful shadow of some unseen Power
Floats though unseen among us, - visiting
This various world with its inconstant wing
As summerwinds that creep from flower to flower [...]”⁴

Strofen lyser av värme och tillförsikt; det finns en osynlig kraft som hjälper naturen (och människan) att blomstra och leva. Naturen blir nästan till ett levande väsen. Man anar tydligt en religiös underton i dikten. Ingenstans i Shelleys diktning har jag funnit mörka, pessimistiska toner, hela hans diktning sjuder av en vacker optimism. Denna ljusa världssyn gäller såväl människan som naturen. Den personliga friheten, den villkorlösa kärleken tycks vara några av Shelleys kännetecken. Kanske var denna syn en revolt mot den strikta

³ Hölderlin, 1960, s. 66, (*Den goda tron*)

⁴ Koszul, 1953, s. 181 (*Hymn to intellectual beauty*, strof 1).

aristokratiska miljö Shelley själv växte upp i...?⁵ I dikten *To a skylark* står fågeln som en symbol för poetens fria strävan att genom lyriken skildra det bästa i människan:

"Hail to thee, blithe Spirit!
Bird thou never wert,
That from heaven, or near it,
Pourest thy full heart
In profuse strains of unpremeditated art.
Higher still and higher
From the earth thou springest [...]"⁶

Som läsare av dikten kan man nästan få känslan av att Shelley försöker beskriva ett slags högre medvetande, som poeten/konstnären befinner sig i under sin mest kreativa eufori. Shelley fortsätter vidare: " [...] Like an unbodied joy whose race is just begun"⁷. Det är just själva känslan att nå de högre målen Shelley försöker beskriva, inte den rent kroppsliga njutningen det ger. Kanske är det också flykten från verkligheten som kan ses som ett resultat av människans skaparlust.

Att kärleken är det största människan har råder inga tvivel om. Shelleys dikter är fulla av kärlekshyllningar. Ofta har kärleksdikterna en allmänmänsklig karaktär; de beskriver inte så mycket kärleken mellan specifika individer utan snarare den kollektiva mänskliga kärleken. I den korta dikten *Love* beskriver Shelley kärleken som just en universell kraft, en kraft som är evig och större än alla andra:

"Why is it said thou canst not live
In a youthful breast and fair,
Since thou eternal life canst give
Canst bloom for ever there?
[...] and not an echo from the fell,

⁵ Se t.ex. Ousby, 1992, s. 904-906.

⁶ Koszul, 1953, s. 363 (*To a Skylark*, Strof 1 o. 2).

⁷ Ibidem, strof 3.

Disputes her silent reign.”⁸

Kärleken styr människorna i det tysta. Man märker inte kärleken konkret, men ändå är det den mäktigaste av känslor. I motsats till människans korta liv är kärleken evig. Dikten belyser just det tragiska att människans liv är kort medan kärleken är evig. Människan kan dock också bli evig genom att älska och bli älskad...

⁸ Koszul, 1953, s. 41 (*Love*).

REFERENSER

Algulin, Ingemar/Olsson, Bernt (red.); *Litteraturens historia i världen*, Norstedts, 1999, Stockholm.

Breitholtz, Lennart (red.); *Epoker och diktare 1 – Allmän och svensk litteraturhistoria*, Almqvist & Wiksell, 1976, Uppsala.

Breitholz, Lennart (red.); *Litteraturens klassiker: Europeisk lyrik – Romantiken*, s. 99-112, s.120-136, Norstedts, 1996, Stockholm.

Hölderlin, Friedrich; Hölderlin: *Ett lyriskt urval i tolkning av Erik Blomberg*, Norstedts, 1960, Stockholm.

Koszul, A.H. (red.); *Shelley's Poems: Longer poems, lays and translations Vol. 1-2*, J.M. Dent & Sons, 1953, London.

Ousby, Ian (red.); *The Cambridge guide to literature in english*, Cambridge university press, 1992, Cambridge